
ВСТУП

Україна в сучасному світі: необхідність модернізації

Національний інститут стратегічних досліджень презентує традиційне щорічне видання – результат роботи колективів його наукових відділів та філіалів у різних регіонах України.

Читачеві пропонуються не безапеляційні відповіді, а, швидше, підходи до вирішення питань, що постають перед Україною на початку третього тисячоліття.

Президент України Віктор Ющенко чітко сформулював мету, до якої має прямувати Україна: «Сильна, непохитна держава. Демократія проти узурпації влади і тиранії. Економічне зростання, яке працює для кожної людини. Підзвітність політика перед виборцем. Це – ключові наші орієнтири».

Саме на них має бути сфокусована українська стратегія третього тисячоліття. Її опрацювання вимагає вже сьогодні побачити обриси майбутнього. У 2007 році вони стали набагато чіткішими. Зміни світового політичного і економічного порядку стають дедалі помітнішими і дедалі невідкладніше вимагають відповідей на принесені ними виклики.

Глобальні зміни клімату вже не є предметом дебатів науковців з політиками. Цей рік наочно демонструє, як змішуються межі зон ризикованого землеробства, збільшуються економічні та соціальні втрати на ліквідацію наслідків стихійних лих. Починається міграція мільйонів людей, яка формує нову демографічну картину на всіх континентах. Тема кліматичних змін стає однією з центральних у світовій політиці. Щоб переконатися в цьому, варто лише проаналізувати порядок денний самітів її лідерів.

Зростає економіка країн-гігантів – Китаю, Індії, Бразилії, породжуючи величезний попит на ресурси, передусім енергетичні. Цей попит неможливо задовольнити у такий саме спосіб, як задовольняли його країни Європи та Північної Америки протягом двох минулих століть. Цьогорічне зростання цін на енергоресурси та продовольство може стати лише прелюдією

докорінних змін економічної карти світу, і не лише економічної. Увага до Арктики свідчить: держави всіма засобами готові боротися за контроль над ресурсами, навіть якщо не зможуть скористатися ними у короткостроковій перспективі.

XXI століття не принесло світові єдиної домінуючої моделі соціально-політичного устрою. 2007 рік надав приклади успіху демократичної моделі суспільства та ринкової економіки в Центральній та Східній Європі. Водночас їх впровадження на Близькому та Середньому Сході стикається з величезними труднощами, а деякі країни досягають економічних успіхів, спираючись на систему суспільних цінностей, що принципово відрізняється від євроатлантичної. Сучасні тенденції політичного, економічного і соціального життя світу змушують переосмислювати традиційні погляди на державу і суспільство, що вважалися усталеними з часів епохи Просвітництва чи навіть Вестфальського миру.

Нерівномірний розвиток країн став джерелом колосального соціального напруження, що посилюється з року в рік. Існуюча система міжнародної політики та економіки неспроможна подолати розрив між багатими і бідними країнами. Нові покоління у багатьох країнах дедалі частіше шукають шляхів розвитку, що спираються на власні культурні й соціальні традиції. На жаль, часто цей процес обертається екстремізмом, релігійним фундаменталізмом, тероризмом, від яких не можуть захистити жодні кордони.

Держави і народи шукають партнерів і союзників для спільної колективної відповіді на ці виклики. Жодна країна неспроможна дати їх самотужки. Цей рік позначився зміцненням трансатлантичної солідарності – перевіреної гарантії безпеки і процвітання європейської цивілізації. В інших частинах світу формуються інші союзи, базовані на інших цінностях. Так, країни-учасниці Шанхайської організації співробітництва демонструють готовність до посилення партнерства, поширення його далеко за економічні межі.

Проте за всієї важливості міжнародного співробітництва роль національних держав зростає. У їх зміцненні народи бачать гарантію свого майбутнього. Драматична історія прийняття проекту Європейської Конституції ще раз це продемонструвала. Корекція погляду на майбутнє ЄС, здійснена його лідерами цього року, відкрила шлях для подальшого розвитку «Європи націй». Але 2007 рік, як і попередні, не дав відповіді на питання про її межі.

Нашій державі і нації життєво необхідно запропонувати свою відповідь на це питання – модерну європейську Україну. Це означає переконливе наближення до стандартів Європейського Союзу у політичному, економічному, соціальному і гуманітарному вимірах. Так само важливо вже тепер продемонструвати європейській і євроатлантичній родині народів свою ефективність як партнера для формування відповідей на глобальні виклики сучасного світу.

Саме з такої точки зору в цій колективній монографії розглядаються проблеми модернізації та розвитку Української держави. Автори проаналізували елементи суспільно-політичної, соціально-економічної, зовнішньополітичної, воєнно-політичної, етнополітичної, етнопольїтичної, гуманітарної, інформаційної стратегій розвитку держави, вивчили та запропонували можливі шляхи вирішення багатьох загальнодержавних і регіональних проблем суспільного розвитку.

Проведені дослідження базувалися на поєднанні теоретико-методологічних підходів та конкретних досліджень поточних актуальних проблем державного будівництва і суспільного поступу, моделюванні та розробці сценаріїв розвитку найважливіших процесів і явищ суспільно-політичного життя України, моніторингу поточної суспільно-політичної ситуації, напрацюванні науково-прогнозних та інформаційно-аналітичних матеріалів.

Поза сумнівом, завдяки накопиченому людському капіталу і природним ресурсам, вигідному географічному розташуванню та економічними можливостями Україна може забезпечити високу якість життя своїм громадянам, стати впливовим суб'єктом нового світового порядку.

Але для цього їй необхідно завершити процес модернізації й інтеграції у світову політичну та економічну систему. За роки незалежності з цією метою зроблено важливі кроки. Проте існує ціла низка чинників, що гальмують процес модернізації держави і суспільства.

Серед проблем, що негативно впливають на політичний, соціальний та економічний розвиток України у 2007 році, автори роботи виокремили такі (не вважаючи, проте, свій перелік вичерпним, а черговість проблем беззаперечною).

Українська політична система демонструє недостатню ефективність. Вона не стримує лідерів політичних сил від намагань зосередити всю владу в одному центрі й навіть узурпувати її всупереч принципу верховенства права. Державна влада в її нинішньому вигляді не демонструє цілісності,

слабко залежить від волі суспільства і неспроможна здійснювати перспективну політику для реалізації національних інтересів. У своїх практиках влада демонструє розрив між політичними деклараціями і здатністю втілювати їх у життя. Навіть вже створені передумови демократизації суспільства і перші успіхи свободи не можуть вважатися незворотними і значною мірою залежать від політичної кон'юнктури.

Гуманістичний вимір суспільних трансформацій досі є неглибоким, суспільство мало його відчуває. Держава лише підходить до модернізації української системи освіти, охорони здоров'я, соціальної підтримки на садах справедливості, солідарності та поваги до людини.

Конкурентоспроможність української економіки залишається достатньо низькою, попри її стабільне зростання. В ній домінують виробництва з невисокою доданою вартістю, енергоємні і ресурсовитратні. Така економіка неспроможна забезпечити високі соціальні та гуманітарні стандарти життя всім громадянам України. Змінити ситуацію може лише формування інноваційної моделі розвитку.

Незавершений процес становлення української ідентичності в її сучасному європейському розумінні. У діях політичних сил і державних органів простежується брак розуміння значення такої ідентичності для легітимізації, єдності й суверенітету Української держави. Звідси – брак цілеспрямованої політики щодо формування модерної ідентичності та становлення демократичної української політичної нації.

Україна прагне утвердитися як активний і відповідальний учасник європейського і міжнародного співробітництва, який виконує важливу роль у забезпеченні стабільності, безпеки і економічного розвитку європейського регіону. Процес такого утвердження ще далекий від завершення і пов'язаний із значними труднощами як через складну зовнішньополітичну кон'юнктуру, так і через внутрішні причини, серед яких цього року найшкідливішою була «партизація» зовнішньої політики і політики у сфері безпеки.

У 1 розділі «Розвиток політичної системи України» її стан характеризується як позначений значними системними суперечностями і браком реальної участі громадян в управлінні державою. Показниками цього є недовіра громадян до дієвості основних демократичних процедур, зокрема виборів; зростання протестних настроїв; низька експертна оцінка ефективності урядування та рівня компетентності адміністративного апарату; криза правової системи держави та високий рівень корупції,

неспроможність влади в цілому сформулювати і реалізувати цілісну державну політику, що забезпечує національні інтереси та гарантує безпеку громадян.

З-поміж основних чинників, що впливають на стан і динаміку розвитку політичної системи, дослідники вказують на конституційні зміни від 8 грудня 2004 р. Вони призвели до численних дисбалансів і суперечностей у діяльності владних інститутів, а також в умовах політичної нестабільності та правової неврегульованості фактично зіштовхнули основні з цих інститутів – Президента, Парламент, Уряд – у боротьбі за розподіл повноважень.

Удосконалення політичної моделі еволюційним шляхом, на думку експертів НІСД, може відбуватися у спосіб зняття фундаментальних суперечностей чинного тексту Конституції, усунення спірних моментів положень, відмови ключових політичних сил від одностороннього перегляду базових конституційних принципів, як це, зокрема, відбувалося у зв'язку з прийняттям Закону «Про Кабінет Міністрів України».

Підґрунтям політичного компромісу і ефективної діяльності усіх гілок влади має бути утвердження демократії та верховенства права.

Однією з важливих передумов продовження політичної реформи є зміцнення судової влади, утвердження її незалежності, відновлення авторитету у суспільстві, підвищення фахового рівня суддів, розширення функціональних можливостей судів відповідно до запитів сучасності. Авторами проаналізовано ініціативи щодо здійснення судової реформи, принципи і шляхи реалізації яких відображені, зокрема, в Концепції вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів, затвердженій Указом Президента України, та відомій Заяві Ради суддів. Обидва документи містять низку положень і підходів, що мають безсумнівну цінність і можуть стати основою узгодженого проекту судової реформи в Україні.

Широка панорама суспільно-політичного життя України розглядається аналітиками НІСД за трьома головними напрямками: робота органів державної влади, функціонування механізмів представницької демократії та реалізації громадянських прав у політичній сфері, а також вплив структур громадянського суспільства на політичні процеси та взаємодія органів влади з громадськістю.

Розділ 2 «Проблеми та пріоритети сучасного гуманітарного розвитку України» присвячено аналізу проблем і пріоритетів гуманітарного розвитку України в контексті утвердження європейських цінностей.

Зокрема розглядаються пріоритети державної політики щодо розбудови суспільства знань в Україні. Суспільство знань визначається як нова суспільно-економічна формація, що висуває нові завдання перед урядами країн, формує нові виклики і можливості для розвитку соціуму в цілому. Формування власної національної стратегії розбудови суспільства знань в Україні має стати національним завданням розвитку держави у першій чверті XXI сторіччя. Міжнародний досвід здійснення модернізації країн дозволяє виділити пріоритети відповідної державної політики, сфери реалізації державних заходів, послідовні етапи розбудови, а також основні індикатори розвитку суспільства знань. Зволікання з прийняттям необхідних політичних та організаційних рішень може залишити Українську державу на узбіччі цивілізаційного розвитку, стане загрозою її незалежності.

Автори аналізують стан інформаційного простору України та оптимальні напрями його розвитку. Однією з фундаментальних особливостей розвитку сучасного людства є бурхливий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, формування глобального інформаційного суспільства, інтенсифікація інформаційних впливів на підставі широкого застосування високоефективних технологій маніпулювання індивідуальною та суспільною свідомістю. У цих умовах одним з ключових напрямів національної безпеки України стає дієве державне регулювання розвитку вітчизняного медіа-простору та засобів масової комунікації.

Система масових комунікацій сучасної України інтенсивно розвивається, але водночас у процесах її формування існує низка негативних тенденцій. Формується модель, що не забезпечує інформаційний суверенітет нашої держави, інформаційно-психологічної безпеки українського суспільства та громадян, а відтак, потребує суттєвої корекції. Вирішення цього завдання вимагає розробки та здійснення системної державної політики, основні напрями якої запропоновано в монографії.

Частина розділу присвячена питанням розбудови державно-церковних відносин. Автори пропонують сучасне розуміння поняття «державно-церковні відносини», наводять різні класифікації моделі останніх в історичному і сучасному контекстах. Окрім того, окреслюються труднощі, що перешкоджають формуванню збалансованої системи стосунків між державою і релігійними інституціями у сучасній Україні. Значна увага приділяється розгляду базових аспектів особливостей державно-церковної взаємодії в країнах Західної і Східної Європи. На підставі вивчення

європейського досвіду вносяться пропозиції щодо гармонізації вітчизняної моделі державно-церковних відносин як однієї з умов поступального розвитку Української держави та консолідації українського суспільства.

У розділі 3 «Соціокультурні аспекти становлення української політичної нації» розглядаються сучасні проблеми розвитку України в контексті формування національної ідентичності її громадян. У Стратегії національної безпеки України ціннісно-світоглядне розшарування українського суспільства обумовлюється регіональними культурно-історичними відмінностями і розглядається як потенційна загроза національній безпеці України. У розділі подано аналіз цих відмінностей, їхня природа, причини виникнення та капіталізації. Сформульовано певні стратегії державної політики, спрямовані на прискорення процесів становлення національної ідентичності.

Як чинник національної ідентичності, легітимації Української держави у розділі розглядається український історичний наратив. Визначене саме поняття «національний історичний наратив», проаналізовано складну структуру історичної пам'яті українського народу, подано оцінку політики Української держави щодо її формування. Матеріал формує уявлення про реальні механізми розмивання історичної пам'яті Українського народу, а відтак, і національної ідентичності, вплив на ці процеси різних геополітичних центрів. Визначаються стратегічні пріоритети державної політики, спрямованої на прискорення формування національного історичного наративу.

У розділі міститься ґрунтовний аналіз та оцінка стану задоволення мовно-культурних прав та потреб етнічних росіян – громадян України. Гарантування мовно-культурних прав етнічних росіян аналізується з точки зору виконання Україною міжнародних зобов'язань у етнонаціональній сфері. Додатком до цього матеріалу є таблиця стану задоволення мовно-культурних прав етнічних росіян у регіональному розрізі. Текст містить певні пропозиції щодо вдосконалення державної політики у сфері етнонаціональних стосунків, зокрема у мовно-культурній.

У розділі також аналізується роль культурних індустрій у формуванні національної ідентичності. Подано їх визначення, проаналізовано проблеми та перспективи розвитку. У тексті міститься, зокрема, оцінка стану вітчизняної кіноіндустрії та книговидавництва, сформульовано стратегічні пріоритети їх подальшого розвитку.

Певна частина розділу присвячена аналізу етнополітичного виміру стану суспільних взаємин у Закарпатті. У центрі уваги – досвід органів

обласної виконавчої влади, місцевого самоврядування щодо гармонізації суспільних стосунків у поліетнічному регіоні, яким є Закарпатська область. Особливу увагу приділено аналізу «русинського питання».

Автори оцінюють стан державної політики у сфері протидії антисемітизму та ксенофобії, пропонують механізми їх нейтралізації та подолання. Розділ містить ґрунтовний аналіз стану антисемітизму в Україні, класифікує його вияви.

У розділі також проаналізовано етноконфесійні відносини в Криму, тенденції розвитку етнополітичної ситуації на півострові. Автори акцентують увагу на актуальних проблемах інтеграції кримськотатарського населення в український соціум, оцінюють загрози, пов'язані з активізацією ісламського радикалізму в Автономії.

У розділі 4 «Стратегія соціально-економічного розвитку України» здійснено ґрунтовний аналіз найактуальніших проблем економічного й соціального розвитку України, а також сформульовано комплекс пропозицій щодо формування адекватної державної політики, спрямованої на розв'язання цих проблем.

Зокрема досліджено основні тенденції динаміки макроекономічних показників та зроблено висновок про збереження в цілому застарілої моделі економічного розвитку, яка спирається на традиційні конкурентні переваги, ефективність яких в умовах зовнішньоекономічної відкритості дедалі знижується. Автори констатують загострення комплексу системних суперечностей національної економічної системи, що створює загрози сталості економічного розвитку, зумовлює «сповзання» економіки до неперспективної «експортної» моделі. На підставі проведеного аналізу запропоновано низку першочергових завдань економічної стратегії, що мають бути реалізовані виконавчою владою у коротко- та середньостроковій перспективі з метою закладення підвалин інноваційної моделі розвитку.

Особливу увагу приділено проблемам становлення в Україні національної інноваційної системи як обов'язкової умови формування інноваційної моделі розвитку. Зокрема автори звертають увагу на необхідність заохочення витрат бізнес-сектору на НДДКР у спосіб оновлення законодавчої бази, що регулює інноваційну діяльність, посилення захисту інтелектуальної власності, розвитку ефективних інституційних інструментів – технопарків, венчурного бізнесу тощо.

Поглиблений аналіз основних чинників, що забезпечують поточну конкурентоспроможність національної економіки, з урахуванням сучасних викликів світового конкурентного середовища уможливив виокремлення

пріоритетних завдань державної структурної політики, спрямованої на зміцнення конкурентоспроможності. При цьому встановлено прямий зв'язок цих завдань з ключовими тенденціями зовнішньоторговельного співробітництва України, насамперед щодо провідних торговельних партнерів. Поряд з цим автори змушені констатувати низьку ефективність та нецільовий характер зовнішньоекономічної політики, яка не може вважатися адекватною сучасним викликам глобалізації. Відтак запропоновано власне бачення першочергових стратегічних завдань і пріоритетів у цій сфері.

Досить новим для вітчизняного стратегічного аналізу є звернення до проблем залучення та регулювання припливу портфельних інвестицій в економіку України. Аналізуючи сучасне становище на вітчизняному фондовому ринку, автори констатують його значну інституційну недовершеність, що, на їхню думку, є основною перешкодою залучення в Україну фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення процесів соціально-економічного розвитку. Запропоновано заходи щодо удосконалення фондового ринку України.

Проведений аналіз макроекономічної динаміки є тлом для детального аналізу основних аспектів соціального розвитку. Автори доводять, що сучасні соціально-демографічні чинники суттєво впливають на стан фінансового потенціалу економічного розвитку України як у коротко-, так і у довгостроковій перспективі. Це дозволяє встановити тісну взаємопов'язаність завдань економічного та соціального розвитку, а відтак сформулювати пріоритетні завдання державної політики у соціальній сфері з урахуванням цілей економічного розвитку.

Орієнтиром політики держави у вищезазначеному напрямі автори вважають розвиток національного ринку праці як підгрунття стабільного зростання доходів працюючих громадян на підставі оптимального використання національного людського капіталу. Це, зокрема, вимагає заходів щодо структурної адаптації ринку праці, який досі залишається однією з найменш реформованих сфер національної економіки, що вже призвело до його значних структурних деформацій. Однією з таких специфічних деформацій є активна трудова міграція з України, що не лише призводить до втрат національного людського капіталу, а й містить суттєві проблеми соціокультурного характеру, а відтак вимагає спеціальної цілеспрямованої державної політики щодо захисту прав українських трудових мігрантів та заохочення їх повернення та працевлаштування на Батьківщині.

Розділ закінчується аналітичним оглядом становища в енергетичному секторі України як одному зі стратегічно важливих для національного соціально-економічного розвитку. Автори досліджують низку галузевих проблем енергетики та пропонують власне бачення пріоритетів державної політики, спрямованої на її удосконалення та зміцнення національної енергетичної безпеки.

Розділ 5 «Проблеми і пріоритети регіонального та місцевого розвитку» присвячено актуальним проблемам та стратегічним пріоритетам розвитку регіонів України у сучасних умовах.

Аналіз сучасної регіональної політики України дозволяє дійти узагальнюючого висновку щодо необхідності розробки нової концепції (парадигми) регіональної політики. Вона має бути спрямована на створення сприятливих умов регіонального розвитку, підвищення ефективності та відповідальності відносин центру з регіонами, формування самостійності та фінансової спроможності громад. Прорив у сфері регіональної політики можливий лише на шляху її лібералізації, що дозволить задіяти нові чинники розвитку регіонів – децентралізацію ресурсів та повноважень, самостійність в прийнятті рішень, конкуренцію та стратегічний маркетинг.

Аналіз розвитку регіонів у 2006-2007 рр. дозволяє виявити тенденції й особливості динаміки економічних та соціальних показників регіонального розвитку та сформулювати стратегічне завдання регіональної соціально-економічної політики – підвищення конкурентоспроможності регіонів та зміцнення їхнього ресурсного потенціалу. Запропоновано також систему першочергових завдань у регулюванні соціально-економічного регіонального розвитку на найближчу перспективу.

З огляду на це саме нова якість регіональної економіки є одним з головних об'єктів державного управління територіальним розвитком в Україні. У розділі визначено загрози структурних деформацій територіального розвитку в 2006-2007 роках, запропоновано шляхи удосконалення механізму прийняття управлінських рішень в економічній сфері на регіональному рівні.

Поряд з інвестиційною політикою потребує оптимізації інноваційна політика держави, зокрема її регіональна компонента, що обумовлює важливість розвитку регіонального науково-технічного потенціалу та підвищення ефективності його використання. Головною метою стратегії формування інноваційної інфраструктури залишається створення інституційних передумов забезпечення конкурентоспроможності

національної економіки на всіх рівнях ієрархії управління, зокрема регіональному та субрегіональному.

Значною перешкодою сталого розвитку регіонів є недосконала система державного фінансового контролю, що не забезпечує на належному рівні фінансово-бюджетну дисципліну як у державі в цілому, так і на регіональному рівні зокрема та не відповідає основним сучасним європейським вимогам. З метою стабілізації фінансово-бюджетної дисципліни на регіональному та місцевому рівнях автори пропонують комплекс заходів, спрямованих на формування ефективної та якісної державної політики у сфері державного фінансового контролю та розробку довгострокового плану дій з оздоровлення фінансово-бюджетної сфери на основі її децентралізації.

Подальша децентралізація управлінської та бюджетно-фінансової систем потребує зміцнення та ефективного функціонування місцевого самоврядування. У розділі аналізується сучасний стан, проблеми та протиріччя, а також організаційно-правові та суспільно-політичні аспекти розвитку місцевого самоврядування. Вказуються основні ознаки та чинники процесу функціонування місцевого самоврядування як системи, надаються рекомендації щодо вирішення проблемних питань розвитку місцевого самоврядування в Україні на сучасному етапі.

Розвиток інститутів місцевого самоврядування неможливий без подолання проблем та протиріч сучасної системи адміністративно-територіального устрою України, ліквідації недосконалостей нормативно-правового поля його регулювання тощо. У розділі сформульовано концептуальні засади реформування адміністративно-територіального устрою, визначено основні перешкоди на шляху реформування, наголошено на необхідності консолідації всіх політичних сил з метою ефективного проведення адміністративно-територіальної реформи.

Основою адміністративно-територіальної реформи є необхідність забезпечення належної якості життя людини незалежно від місця її проживання. На регіональному та місцевому рівнях це питання значно актуалізоване через необхідність застосування європейського принципу субсидіарності у забезпеченні населення соціальними благами, що передбачає побудову фінансово міцних місцевих бюджетів як бази для надання відповідних послуг. Стійкість і адаптаційні можливості ланок бюджетної системи можна забезпечити через децентралізацію бюджетних механізмів – наділення органів влади відповідними повноваженнями

щодо формування доходів місцевих бюджетів, розширення переліку власних доходів місцевих бюджетів тощо.

Для зміцнення соціальної складової розвитку держави потребують реформування управлінські підходи у сфері соціального розвитку, що стосується не лише центральних, а й значно більшою мірою місцевих органів виконавчої влади. Діяльність місцевої влади має спрямовуватися передусім на виявлення найгостріших соціальних проблем громади, збереження й розвиток об'єктів соціальної сфери та диверсифікацію джерел фінансування соціальних проектів у громаді, зокрема посилюючи соціальну відповідальність бізнесу.

У 6 розділі «Зовнішньополітичні пріоритети України» аналізується політика європейської інтеграції України у контексті укладення Посиленої угоди Україна-ЄС, Європейської політики безпеки і оборони, диверсифікації енергетичних ризиків. Автори висвітлюють питання реалізації завдань євроатлантичної інтеграції України, обґрунтовують стратегічні інтереси України на Близькому і Середньому Сході, в Каспійсько-Центральноазіатському регіоні та перспективи співробітництва з країнами Азіатсько-Тихоокеанського регіону.

Аналіз українського євроінтеграційного потенціалу дозволяє дійти висновку про об'єктивні підстави прагнень України щодо особливого формату відносин, що виходив би за межі Європейської політики сусідства і передбачав набуття нею статусу асоційованого члена Євросоюзу.

У розділі аналізуються проблеми, пов'язані зі спроможністю України скористатися відкритим «вікном можливостей» для вступу до НАТО, відповідальністю української влади за реалізацію національних інтересів у сфері безпеки.

У 7 розділі «Пріоритети оборонної та оборонно-промислової політики України» розглядаються проблеми реалізації основних пріоритетів оборонної реформи в Україні, визначених новою Стратегією національної безпеки країни та Державною програмою розвитку Збройних Сил України на 2006-2011 роки.

Розділ містить аналіз результатів реформування оборонної сфери у 2006 році, зокрема виконання Рекомендації щодо стратегії і тактики трансформації сектору безпеки на період до 2015 року. Зазначено, що головні досягнення 2006 року пов'язані з розробкою Стратегічного замислу використання ЗС, з метою розвитку якого створено Стратегічний план використання ЗС, в якому, зокрема, розраховано кількісні параметри сил і засобів, необхідних для забезпечення воєнної безпеки країни у сучасних умовах.

Невідкладними завданнями реформування державного сектору безпеки є однозначне визначення воєнно-політичного статусу України на підставі законодавства про основи національної безпеки України; збільшення щорічного оборонного бюджету держави та перерозподіл його основних статей; забезпечення державою стану високої боєздатності Збройних Сил та інших військових формувань України; прискорення переоснащення ЗС України.

Автори стверджують доцільність прискорення прийняття Концепції розвитку державного сектору безпеки, яка б містила єдину політику реформування військових формувань, визначала їхні основні завдання та обсяги ресурсної підтримки.

Підкреслено необхідність підвищення ролі й ефективності діяльності єдиного координаційного органу реформування сектору безпеки – РНБО України та Державної комісії з питань реформування Збройних Сил України, інших військових формувань та оборонно-промислового комплексу (ОПК).

Зазначено, що однією з ключових характеристик ОПК, що обумовлюють спроможність оборонних підприємств створювати сучасні ОВТ, є їхня інноваційна активність.

Запропонована модель інноваційного розвитку ОПК передбачає концентрацію ресурсів на напрямках випереджального розвитку фундаментальної науки, підтримку обмеженої кількості перспективних прикладних досліджень, формування відповідної інноваційної системи та її інфраструктури, використання державно та приватного капіталу у сфері наукових досліджень і технологічної модернізації виробничих структур.

Зазначається також необхідність комплексного підходу до структурної перебудови і виробничо-технологічного оновлення ОПК, інтенсифікації інноваційної активності розробників і виробників продукції оборонного призначення в нових ринкових умовах, комерціалізації результатів науково-технічних досліджень тощо. При цьому держава має забезпечити збалансованість інноваційної політики, моніторинг інноваційних процесів в економічній сфері та ринковому середовищі.

Україні потрібен механізм залучення до прийняття державних рішень нової якості інтелектуальних сил, здатних забезпечити конкурентоспроможність нашої країни у сучасному світі, готовність нації

зустріти виклики майбутнього. Найперший, давно випробуваний спосіб мобілізації національного інтелекту, – широка дискусія.

Національний інститут стратегічних досліджень завжди відкритий до такої дискусії. Тому позиції авторів цього видання є не лише результатом їхньої особистої праці. Вони формувалися у діалозі та співпраці з багатьма українськими науковими і аналітичними інституціями, яскравими інтелектуальними особистостями, політиками і високопрофесійними управлінцями, які представляли Секретаріат Президента України, Раду національної безпеки і оборони України, Кабінет Міністрів України, комітети Верховної Ради України, центральні та місцеві органи виконавчої влади. Так само важливою для нас була співпраця з багатьма громадськими організаціями в Україні і за кордоном, університетами, регіональними, європейськими та міжнародними організаціями.

Інститут висловлює глибоку подяку всім, хто разом з нами і поруч з нами, керований почуттям патріотизму і відповідальності, прагнув накреслити стратегію модернізації і розвитку України. З вірою в Україну колектив Національного інституту стратегічних досліджень пропонує свій погляд на шлях України у третє тисячоліття.

ЮРІЙ РУБАН,

директор Національного інституту стратегічних досліджень